

Csendes óceán szigeteire. Bejárta a félelmes hírű Új-Hebridákat, sokezer méteres filmet csinált és Espiritu Santo szigetén végre tárgyi bizonyítékot is talált a vadak lakomáján: egy emberfejet a tűzben, amely mellől a magnézium fölrobbanó fénye riasztotta el az emberevőket.

Ezeknek a szigeteknek a fenhatóságáért Anglia és Franciaország vetekszik. De hogy egymás köreit ne zavarják, voltaképpen semmit sem tesznek. Csak ha valamelyik fehér ember bajba kerül, ha megölnek valakit, akkor indítanak büntető expedíciót. Hadihajó vonul a sziget elé és órákig bombázza. Ezenkívül a fehér embertől csak puskát, dohányt és betegségeket kapnak a vadak, egyébként teljesen ősi elhagyatottságukban élnek. Kunyhóik a világ legkezdetlegesebb építkezései, a kényelmet hírből se ismerik, a puszta földön alusznak. A hittérítők munkája teljesen meddő. Harmincévi munka eredménye 10—15 «megtérített» s ezek is nyomban visszaköltöztek régi falujukba, mihelyt a hittérítő elhagyta őket. Vallásukra csak néhány fából faragott «devil-devil» utal, amelyek előtt vad táncokat járnak. Mindenki tudja és beszéli róluk, hogy emberevők, de embert enni senki se látta őket, mert csak titokban hódolnak ennek a gasztronomikus élvezetnek. Johnson rajtacsípte őket, de a «hosszú disznó»nak, ahogy az embert szellemesen elnevezték, már csak a koponyáját találta meg a tűzben.

Fáradságos és életveszélyes kalandozásait, akárcsak annakidején Jack London, felesége kíséretében tette meg. Kár, hogy az írásművészetben is nem bizonyult Jack London tanítványának. Mert könyvének «tárgya» érdekes ugyan, de szemléltető ereje, szuggesztivitása bizony elég halvány. Lehet azonban, hogy manap, amikor mind többen kedvelik meg az olyan írásokat, amelyek nem hagynak mély nyomokat maguk után, Johnson cse-

vegő, könnyed hangja úgynevezett általános tetszést fog aratni. A kifogástalan magyarságú fordítás Halász Gyula munkája. *m-i.*

Kovácsnay Erzs: Asszony és feleség. Regény. Ének a szerelemlről. Újabb változat a szerelmi háromszög kimeríthetetlen témaköréből. Puhább, simább, finomabb, mint amilyenekhez regényirodalmunk átlaga hozzászoktatott, de nem kevésbé banális. A szerelem, ahogyan finom női íróasztal mellett látják: álmélkodó csodálkozással, misztikus tisztelettel, romantikus ábrándozással. És ahogyan elmesélik: folyékonyan és «gondtalanul, ismert akkordok szárnyain».

Ime: Egy szőke és egy barna úr unatkozik. A szerelmi bonyodalom a barna úr körül szövődik. Negyvenéves, példás férj, két szép gyermek atyja, jó gazda, derék, művelt úr. Lélektani megokolás: nagy kék kalap, sötétzöld, nagy szemek, három kedves gödröcske az arcon, selyemharisnyás karcsú láb, kesztyűtlen pici kéz, lány alt hang. S hogy a lelkieknek is jusson valami: diákkori emlék még abból az időből, amikor e kedves requisitumokért hősünk először lelkesedett, csak hogy akkor ezeket még a szép fiatal özvegy édesanyja hordozta. Azután: átábrándozott éjek, véletlen találkozás, rendezvous, féltékenység s «az érett férfi mindent átfogó, komoly, nagy szenvedélye, mit nem állíthat meg már józanész, becsület, családi boldogság», mert: «a szerelem nem ismer akadályt, nem ismer lehetlent, nem ismer rendszert és nem ismer mértéket. És nem ismer lemondást.» De mintha mégis: az író kényes erkölcsi érzéke, két asszonyba, az asszonyba és feleségbe transzponálva, mégis megzabolazza ezt a — szavakkal oly ijesztővé táplált — mindenható szenvedélyt. «És az asszony bólint és odahajítja fejét az ura vállára.»

Az író tolla elsiklik a problémák

kemény héján, de — mily asszonyi vonás ez — kedvtelve gyűjti halomba a pontos részletmegfigyelések egész tömegét.

Mérey Ferenc.

Huber Győző: Rajvonal. Regény. (Minerva kiadása, Kolozsvár).

Huber Győző üzemi mérnök regényt írt a háborúról. Regényében, a nagy perspektívák helyenkinti fölvázolása mellett, egy honvéd századnak s különösen tisztjeinek, baráti, szinte családias életét írja meg. A század: a brassói huszonnégyes honvédek kilencedik százada, a parancsnok: Fejér János tartalékos főhadnagy, aki a Szereth-vonal mellett el is esett. Az ő emlékének ajánlja Huber a regényt.

Ezekből az adatokból arra lehet következtetni, hogy a regény témája teljesen fedti a valóságot és a szerző valamikor élő emberekről mintázta alakjait. Megerősíti ezt a föltevést a harctéri helyzet szigorúan pontos leírása is. Minduntalan hosszú oldalakra bukkanunk, amelyeken Hőfert megszégyenítő pontossággal és lelkiösmeretességgel közli velünk a különböző frontok helyzetét. Ez a legsúlyosabb tehertétele ennek a regénynek. Ott, ahol néhány név, pár lendületes sor is elegendő volna ahhoz, hogy az olvasó felgyújtott fantáziája maga elé vizionálja azt a helyzetet, amelyben a kilencedik század menetel vagy harc, elrészletezi az egyes hadseregek térfoglalását, felsorakoztatja Hindenburgot, Mackensent, Scholtzot, Gallwitzot, Kövest és a többit is mind. A mérnöki rendszeret senkit ki nem felejt, sőt még az olasz frontra is kitér, valószerűleg abban a föltevésben, hogy ez az adathalmaz fokozza a háború átérzésének intenzitását. Még Tolstoj «Háború és Béké»-jében is a háború leírásának részletei feszítik széjjel a konstrukciót, jóllehet, ott nemcsak neveket és száraz jelentéseket kapunk.

Ilyenformán persze kisebb tér jut

a regény tulajdonképeni témájára. A keret súlyosabb a képnél s elnyomja az alakokat. Pedig érdekesekek, szimpatikusak ezek a tisztek: Fejér János, aztán Weér Istvánka zászlós, Kászonyi hadnagy, Péter Imre hadapródörmester, valamint Haragos, a vén őrmester, aki egyébként Weérek portájáról való s ennél fogva dédelgeti Istvankát s úgy ügyel rá, mint a szemefenyéire.

Voltaképen az a testvérinél is melegebb szeretet, amellyel ezek öten egymáshoz kötődnek s amely távolabbi hullámaival az egész század légénységét családi közösségbe kapcsolja, ez a ritka s talán egyetlenül meglátott mély érzés volna az igazi témája a regénynek. Ezt a szerző szépen bontja ki, nemesen vetélkedő alakjait igen szép helyzetekben vonultatja fel, de maga is érezhette, hogy ebből képzelete nem tud egy regényre való bonyodalmat kihozni. Belekapcsolta hát egy ideálisan finom asszony alakját, akit Fejér és Istvánka igazán szorongatott helyzetből mentenek ki. Belé is szeretnek mindketten, de a háború tovább sodorja őket az asszonytól és a bonyodalomtól is.

Lehet, hogy a szerzőnek a valóság megmásításához nem volt mersze, és nagyon is tartotta magát a megtörténtekhez. Pedig ezen a ponton igazán módja lett volna a barátság súlyát és értékét megmérni. Így azonban Fejér János és Istvánka halála semmiféle megoldáshoz nem vezet el, mert nem is vezethet, és az olvasó kissé kielégítetlenül teszi le a háromszáz oldalas regényt.

Huber regénye mindazáltal kétségtelen írói kvalitásokat mutat. Egyegy ponton szava több, mint leírt szó: mélységeket sejtet vagy a távolba mutat. Azzal a részletével például, amelyben elmondja, hogy az orosz csapatok üldözése közben a mi csapataink felsőbb parancsra mint vágtak nyírfaseprőket, hogy azokkal nagy porfelle-